

Julius Měřík: Z pralesa Immuzschého, 1891–1892

KARL FRIEDRICH SINNER

Divoký les

O významnosti ochrany divočiny nepochybuje ani ředitel Správy Národního parku Bavorský les. Klade si však zcela zásadní otázku: Vydržíme nezasahovat do přírodního dění? My lidé, kteří jsme uvykli mít všechno ve své režii?

Kolem hor Bavorského lesa Falkenstein, Roklan (Rachel) a Luzný (Lusen) se podél hranice s Českou republikou rozprostírá nejstarší německý národní park — Národní park Bavorský les. Společně se sousedním Národním parkem Šumava na české straně tvoří největší chráněnou lesní oblast střední Evropy. Je to jediné místo mezi Atlantikem a Uralem, kde je přírodě umožněno se na tak velké ploše rozvíjet podle svých zvláštních zákonů do podoby jedinečného divokého lesa.

Sít tří set kilometrů značených turistických stezek, dvou set kilometrů cyklostezek a osmdesáti kilometrů běžeckých tratí otvírá hostům tuto oblast v létě i v zimě. Panorama horských vrchů umožňuje daleký rozhled do širokého prostoru lesů bavorsko-českého pohraničí. Návštěvníka potěší vysokohorské slatě a louky,

báje opředené Roklanské jezero (Rachelsee) a čisté horské potoky. Poznává údolní lužní smrkové lesy, o něco výše smíšené smrkovo-jedlovo-bukové porosty a nad úrovní 1200 metrů nad mořem horské smrkové lesy. Poskytují přístřeší i tak zřídka se vyskytujícím živočišným druhům, jako jsou výr, datlík tříprstý, strakapoud bělohřbetý, puštík bělavý nebo kulíšek nejmenší. Usídlili se zde dokonce rys a čáp černý a na pastvinách i v dolínách můžeme spatřit kvěst český hořec.

Tolerance jednoty v různosti

Již dvaatřicet let existuje Národní park Bavorský les bez zásahů člověka jako chráněná oblast, vzniklá kulturním rozhodnutím — vzniká

| Pohled na odumřelý strom nabízí jiný zážitek než pohled na živý strom, poražený strom nebo opracované dřevo. Pro návštěvníky je to obvykle nová zkušenost, balzám pro duši, krása a mnohotvárnost.

les jako nová divočina. V polovině devadesátých let zde tři až pět milimetrů velký kůrovec proměnil (v důsledku horkého a suchého léta a zim chudých na sněh) staré smrkové porosty o rozloze 3600 hektarů v mrtvý les. Avšak k úžasu pozorovatelů na zpráchnivěném dřevě vyrostl během šesti let nový, bohatší les. Pro lidi dnešní doby přitom nebývá snadné akceptovat počáteční proměnu dřívě zeleného lesa v mrtvé pahýly. Kladou si otázku: jak dál pokračovat s ochranou přírody? Je nezasahování člověka za tohoto stavu ještě ochranou přírody? Musíme se však učit chápat, že kůrovec nedělá nic jiného než práci, ke které byl evolucí stvořen, a porozumět tomu, že po znamení smrti dá život novým stromům. Rodí se mladý les; nové, mladé stromy si samy nacházejí své nejlepší místo — rostou mezi mrtvými stromy a je možné zažít pocit nové vitality, nového života, nové divočiny.

Les se omlazuje podle svých vlastních zákonů a také člověk k němu nachází nový citový vztah. Takový emocionální vztah se přitom nikdy nevytvoří vyprávěním o biodiverzitě a promítáním obrázků. První určující roli v jeho formování hrají vzpomínky z dětství: představy lesa z pohádky jako divokého a neprostupného; les proměněný v kulturní krajinu je něco zcela jiného než divoký les s mrtvými stromy. Divočina má pro mnoho lidí zvláštní ambivalenci. Na jedné straně s ní bývá často spojován chaos, neovladatelnost a slídivé nebezpečí, na druhé straně však jde o nostalgickou oslavu divočiny jako „harmonické přírody“. Divočina, to je nová vitalita, rozmanitost, akceptování zániku, zážitek umírání v souběžnosti s rodícím se novým životem, uvolnění stávajícího a překonání zažitých symbolů, tolerance jednoty v různosti, vzdvižení údivu a také vyjádření klidu a uvolněnosti.

Při návštěvě neobhospodařovaného lesa se objevují vždy nové zážitky, pohledy, pocity, barvy, formy. Život divokého lesa je mnohvrstevnatý. Lze v něm sledovat proměnu mrtvého stromu, který se stává životním prostorem pro mechy, lišejníky, hmyz a houby.

Prostřednictvím proměn životních forem zde nabývá člověk nových zkušeností: procesy stárnutí a zvětvávání, zanikání a vznikání jsou i životní možnosti pro člověka. Díky vymírání lesa se člověku otevírá nová zkušenost — rozmanitost forem, barev a pocitů. Objevujeme nebývalou schopnost výrazu přírody ve formách a barvách. Pohled na odumřelý strom nabízí jiný zážitek než pohled na živý strom, poražený strom nebo opracované dřevo. Je to něco vzdáleného naší běžné zkušenosti, něco úplně jiného a zahrnuje to i živočišný život a život květin. Miniaturní divočinu lze pozorovat ve zvětralých pařezech a vyvrácených kořenech, jde o biologickou rozmanitost v procesu jejího samovolného vývoje. Ukazujeme návštěvníkům přínos z pobytu v takovém lese. Je to pro ně obvykle nová zkušenost, balzám pro duši, krása a mno-

hotvárnost samovolného vývoje, i když to bývá i bolestná zkušenost.

Divočina přede dveřmi

Národní park Bavorský les přispívá podstatným způsobem k tomu, že vlastní hodnota samovolně se vyvíjející přírody, včetně kvality prožitků a estetiky s ní spojené, zažívá dnes vzrůstající ocenění. Činnost v národním parku se řídí podle motta „Ponechejme přírodě její přirozenost“, nezasahujme, nýbrž nechejme volný průběh působení přírodních sil. Šlo přitom o vědomý kulturní akt, který je roven opatrování kulturního dědictví. Toto rozhodnutí a příroda v národním parku, kterou je možné zažívat jako fascinující lesní divočinu, byly a jsou výzvou pro všechny, kteří divokou krajinu spravují či navštěvují nebo žijí v jejím okolí. Divoký les v srdci střední Evropy vyvolává širokou paletu pocitů — sen o provinění vůči starému lesu, úzkost před budoucností, naději přinášenu mladým lesem, nadšení pro velkou a malou divočinu.

Výzva divokého lesa je současně výzvou k tomu, abychom se jím nechali oslovit, abychom ho chápali a všemi smysly prožívali jeho jedinečnost a zvláštnost. To vyvolává pokaždé také otázku: vydržíme to? Jsme skutečně schopni — my, kteří jsme zvyklí tolik ovládat, měnit, zařazovat a třídit — pouze přihlížet a ani jednou se do přírodních procesů nevmísit; tj. stáhnout se a nechat les, aby se utvářel ne podle našich představ, nýbrž ho jednoduše akceptovat takový, jaký je a jak se sám bude dál vyvíjet? Oddává-li se člověk této fascinaci s otevřeným srdcem a otevřenými smysly, pak se divoká příroda stává nezapomenutelným zážitkem. Takovýto les má příběhy k vyprávění, které si žádají pozorné posluchače, příběhy, jaké se nenajdou v žádné učebnici.

Vitalita, moudrost i šance

Pro nás, pracovníky parku je hlavním cílem zprostředkování této jedinečné možnosti krajiny ponechané sobě, a co do rozsahu ojedinele v prostoru mezi Atlantikem a Uralem, lidem. Radujeme se z této přírody. Nechceme být přísnou správou. Máme příležitost chránit a ukazovat divoký les, jeho vitalitu a moudrost i šanci, kterou nám dává. Je to síla a vitalita, kterou i my sami můžeme využít. Jde nám o intenzivní dialog s přírodou, která nám lidem pomáhá získat zkušenost s rolí přírody jako matky, romantické i přísné. Pokud se nám podaří ponechat přírodu sobě samotné, bude to i skutečný přínos pro park a to je také náš cíl.

Text byl publikován v knize Divočina — příroda, duše, jazyk. Meziřádky doplnila redakce.